

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

Студентки 3 курсу, 8с групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Кононенко
Вікторія
Ігорівна

Науковий керівник
к.держ.упр., доцент

(підпис керівника)

Розметова
Олена
Григорівна

Гарант освітньої програми
к.держ.упр.

(підпис гаранта)

Динник
Ірина
Петрівна

Київ 2023

Державний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Освітня програма: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри

«30» грудня 2022 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу студентіві

Кононенко Вікторії Ігорівні

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи: «Державна політика в сфері соціального захисту прав дітей»

Затверджена наказом ректора від «14» грудня 2022 р. № 3416

2. Строк здачі студентом закінченої роботи: 01.02.2023

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Метою роботи є вдосконалення механізму надання соціальних послуг сім'ям з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують допомоги та соціального захисту дітей.

Об'єктом дослідження є процес надання соціальних послуг сім'ям з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах закладами соціального захисту дітей.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні основи державного регулювання механізму надання соціальних послуг сім'ям з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують допомоги та соціального захисту дітей.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ТА ПРАКТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

1.1. Сутність, зміст та нормативна база що регламентує діяльність в сфері соціального захисту прав дітей

1.2. Аналіз основних завдань та функцій діяльності в сфері соціального захисту прав дітей на державному рівні

РОЗДІЛ 2. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ НА ДЕРЖАВНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ

2.1. Особливості реалізації державної політики соціального захисту прав дітей у межах компетенції Броварської районної військової адміністрації

2.2. Шляхи удосконалення державної політики у сфері соціального захисту прав дітей з урахуванням закордонного досвіду

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Календарний план виконання роботи

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 24.11.2022	24.11.2022
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 30.12.2022	30.12.2022
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 10.01.2023	10.01.2023
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.01.2023	20.01.2023
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи	До 27.01.2023	27.01.2023
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 01.02.2023	01.02.2023
7	Зовнішнє рецензування випускної кваліфікаційної роботи	До 01.02.2023	01.02.2023
8	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	01-02.06.2023	01-02.06.2023
9	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 10.02.2023	До 10.02.2023
10	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «30» грудня 2022 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи Розметова О.Г. _____

8. Гарант освітньої програми Динник І.П. _____

9. Завдання прийняв до виконання студент Кононенко В.І. _____

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи:

Випускна кваліфікаційна робота написана на актуальну тему. В умовах соціально-економічних перетворень та ведення бойових дій на частині території України проблеми захисту прав дітей набувають особливої гостроти. Адже діти є унікальними індикаторами, які визначають рівень добробуту та розвитку суспільства, вони дуже чуйно реагують на всі зміни, які відбуваються в житті держави, але не можуть самотійно впливати на умови, в яких вони існують. Це зумовлює необхідність поглибленого аналізу діяльності органів державної влади з цих питань у часовому вимірі та пошуку можливостей для створення нових, більш ефективних механізмів реалізації державної політики з питань правового захисту та соціальної підтримки дітей.

У випускній кваліфікаційній роботі студенткою досліджено особливості становлення й розвитку в Україні державного соціально-захисного інституту охорони дитинства, формування системи захисту прав дитини на повноцінне, гідне життя та благополуччя, створення умов для реалізації свобод та інтересів дитини у суспільстві, особливостей державної політики у зазначеній сфері.

Випускна кваліфікаційна робота має досить логічну структуру та відповідає вимогам оформлення. Робота написана на достатньому науковому рівні, є самостійним дослідженням студентки, повністю розкриває обрану тему.

Вважаю, що випускна кваліфікаційна робота заслуговує позитивної оцінки, а її автор, Кононенко Вікторія Ігорівна на отримання кваліфікації бакалавра зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи Розметова О.Г. _____
(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Динник Ірина Петрівна _____
(підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу:

Випускна кваліфікаційна робота студента Кононенко В.І. може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми: Динник І.П. _____
(підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Н.Л. _____
(підпис)

«01» лютого 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ТА ПРАКТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ.....	7
1.1. Сутність, зміст та нормативна база що регламентує діяльність в сфері соціального захисту прав дітей.....	7
1.2. Аналіз основних завдань та функцій діяльності в сфері соціального захисту прав дітей на державному рівні.....	18
РОЗДІЛ 2. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ НА ДЕРЖАВНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ.....	30
2.1. Особливості реалізації державної політики соціального захисту прав дітей у межах компетенції Броварської районної військової адміністрації.....	30
2.2. Шляхи удосконалення державної політики у сфері соціального захисту прав дітей з урахуванням закордонного досвіду.....	37
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58

ВСТУП

Актуальність роботи. Соціальний захист — одна з основних функцій держави, основним завданням якої є соціальний захист дітей, тобто створення належних умов для фізичного, інтелектуального та духовного розвитку дитини та підготовки до самостійного життя.

Повноцінний і всебічний розвиток особистості дитини, створення умов, необхідних для реалізації та захисту її прав і свобод, є пріоритетним завданням кожної сучасної демократичної і правової держави.

В Україні заходи щодо забезпечення охорони дитинства передбачають належне виконання батьками своїх обов'язків щодо виховання та розвитку дітей. Сім'я є основним і необхідним середовищем для виховання і розвитку дитини, оскільки в сім'ї формуються цінності дитини, її цілісна система, норми поведінки, розуміння відповідальності людини як особистості і громадянина своєї держави.

Сьогодні серед багатьох сімей існують проблеми, які умовно можна охарактеризувати як «складні життєві обставини». Багато дітей страждають у прямому сенсі цього слова, тому що сім'ї, які опинилися в такій складній життєвій ситуації (труднощі з житлом або його відсутність, безробіття, алкоголізм батьків або одного з них, наркоманія тощо) просто не приділяють увагу своїм дітям, а відтак зникає їхній внесок у розвиток дитини, формування маленької особистості в суспільстві.

Щороку велика кількість дітей взагалі позбавлені батьківського піклування, причиною цього є вищезгадане поняття — складні життєві обставини. Саме через безвідповідальне ставлення батьків до дитини під час виконання обов'язків у деяких сім'ях, жорстоке поводження з дітьми, вживання алкоголю та наркотиків виникають проблеми у розвитку дітей та їх подальшій адаптації в суспільстві.

Все частіше можна почути термін «соціальні сироти». Причини цього явища полягають, по-перше, у системі соціального захисту дітей та молоді, має здійснюватися соціально-економічна політика, яка має діяти для забезпечення стабільності соціального розвитку суспільства. Це має бути своєрідний ефективний механізм, який у першу чергу захищає сім'ю від соціальних загроз.

По-друге, розуміння того, що такий механізм не завжди працює в нашій країні з певних причин і може бути неефективним, захист і підтримка таких особливих сімей зменшує потенційну можливість усунення певних загроз у сім'ї зі складною життєвою ситуацією, а саме жорстокого поводження з дітьми, алкоголізму та наркоманії батьків, негативно позначаються на сприйнятті дитиною навколишнього середовища, яке так само заохочує та дає приклад для сприйняття життя та поведінки в суспільстві.

Залежно від складу ситуації, що супроводжується соціальними, економічними та психологічними міркуваннями, більшість дітей, якщо вони мають сім'ю, залишаються «соціальними сиротами», включаючи безпритульних та бездоглядних дітей, які живуть на вулиці.

Зважаючи на існуючий в державі механізм захисту дітей, можна з упевненістю сказати, що проблеми соціального захисту в Україні залишаються на порядку денному. Тому доцільно визначити напрямки, заходи та заходи у сфері профілактичної роботи серед населення та постачання якомога ширший обсяг зобов'язань держави щодо всебічної підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Загалом питання соціального захисту населення в Україні залишається надзвичайно актуальним, тому назріла нагальна потреба у визначенні пріоритетних напрямів, ефективних дій та заходів щодо профілактичної роботи серед населення та забезпечення якнайширшого спектру зобов'язань держави щодо повного забезпечення для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Метою дослідження є вдосконалення механізму надання соціальних послуг сім'ям з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують допомоги та соціального захисту дітей.

Об'єктом дослідження є процес надання соціальних послуг сім'ям з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах закладами соціального захисту дітей.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні основи державного регулювання механізму надання соціальних послуг сім'ям з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують допомоги та соціального захисту дітей.

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні завдання:

- проаналізувати міжнародний досвід формування системи соціального захисту дітей;
- дослідити умови функціонування діючої системи соціального захисту населення України;
- проаналізувати статистичні дані соціального захисту населення на території Донецької області та країни в цілому;
- визначити шляхи та критерії подальшого розвитку та вдосконалення національної системи соціального захисту дітей;
- запропонувати підходи до вирішення проблем захисту прав дитини та попередження випадків порушення прав дитини, кадрового забезпечення процесів надання психосоціальної та психічної допомоги, стимулювання інтересу суспільства до захисту дитинства.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання, загальнонаукові принципи комплексного дослідження, загальна теорія систем. Для вирішення поставлених завдань дослідження використовувалися наступні методи системного та факторного аналізу; методи абстрактно-логічного аналізу; Статистичний аналіз; системно-структурний аналіз.

Інформаційними джерелами дослідження є чинні законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, Укази Президента України, офіційні дані Державної служби статистики України та міжнародних організацій; монографії та наукові статті провідних вітчизняних і зарубіжних учених у галузі соціального захисту дітей.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 62 сторінки, з них 57 сторінок основного тексту. Робота включає 2 таблиці, 1 рисунок. Список використаних джерел налічує 33 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ТА ПРАКТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

1.1. Сутність, зміст та нормативна база що регламентує діяльність в сфері соціального захисту прав дітей

Встановлено, що захист прав дитини в Україні є одним із пріоритетних напрямів державної політики, однак через недостатній рівень залучення до системи елементів оцінювання остання є неефективною та шкідливою як для дітей, так і для суспільства.

Уточнено ознаки, які слід враховувати під час оцінювання, до яких належать особливості сфери послуг у цілому - об'єктом оцінки є діяльність організації, яка надає послугу; складність числового вираження якості послуг; споживач послуги сам виступає учасником процесу надання послуги, тому якість має відповідати його очікуванням; послуги не зберігаються, вони реалізуються в процесі контакту зі споживачем.

Встановлено, що друга група ознак зумовлена специфікою сфери захисту прав дитини, оскільки неможливо оцінити ступінь задоволення потреб, який є одним із важливих показників при оцінці ефективності державних послуг. Це пов'язано з тим, що діти не є справжніми споживачами, тобто такими особами, які самі вирішують, потрібна їм допомога чи ні, влаштовувати її в інтернатний заклад чи ні, які вимоги пред'являти до послуг, що надаються.

Ідея захисту прав дитини обговорюється багато століть, і активізувався цей процес лише в 19 столітті, коли склалася концепція захисту прав дитини. Права дитини отримали міжнародне правове визнання завдяки англійці

Інгландін Джебб, яка створила фонд допомоги тисячам нужденних дітей, який згодом був перетворений у Міжнародний союз захисту дітей.

Першим міжнародним документом, присвяченим захисту прав дитини, стала Женевська декларація, прийнята Лігою Націй у 1923 році, проект якої підготував Міжнародний союз захисту дітей. Декларація спрямована на створення умов, що забезпечують належний фізичний і розумовий розвиток дитини, право дитини на допомогу, належне виховання та захист.

Основи захисту прав дитини вперше були закріплені у ст. 25 «Загальної декларації прав людини», прийнятої в 1948 р. Генеральною Асамблеєю ООН [4]. Декларація переросла в Пакт про права людини (1966 р.), який гарантував усім дітям рівні права та задоволення їхніх основних соціальних потреб.

У 1959 році Генеральна Асамблея ООН прийняла окрему Декларацію прав дитини [5]. Документ визначає десять основоположних принципів, які стверджують, що дитина, незалежно від кольору шкіри, мови, статі чи віросповідання, має бути забезпечена законом соціальним захистом, а також створені умови та можливості, які дають їй змогу розвиватися фізично, розумово, морально та духовно.

У соціальному аспекті Декларація зобов'язувала держави-учасниці створювати умови для здорового та нормального життя дітей, гарантувати їхню свободу та гідність. Дитина має бути першою, хто отримає захист і допомогу, її слід захистити від нехтування, жорстокості та експлуатації.

У 1989 році Генеральна Асамблея ООН прийняла Конвенцію про права дитини [6] – міжнародний документ з прав людини, який ратифікували майже всі країни світу. Конвенція зобов'язує держави вживати заходів для забезпечення та захисту прав дитини на основі чотирьох основних принципів: пріоритет захисту інтересів дитини; забезпечення повноцінного життя дітей; залучення кожної дитини до життя громади; ніякої дискримінації.

Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини 27 лютого 1991 року. У ХХ столітті державна політика на території України у сфері захисту

прав і добробуту дітей була наступною. Визнання радянською владою всіх дітей державними в 1918 році спонукало до пошуку форм влаштування дітей сиріт і безпритульних. У 1920 році була прийнята Декларація про суспільне виховання дітей, згідно з якою запроваджувалась система суспільного виховання, яка мала охопити дітей від народження до 15 років. Дитячий будинок визначався як основна і єдина форма соціального виховання. На цьому етапі охорони дитинства надзвичайно впливовими були теорії А. Макаренка, який вірив у колективне виховання [7].

Однак спроби практичного застосування цих норм були зірвані реальним життям - після Першої світової війни багато дітей стали сиротами, кількість безпритульних досягла 6-8 мільйонів.

У другій половині 1920-х років радянській владі вдалося подолати проблему дитячої бездоглядності, жебрацтва та злочинності, внаслідок чого кількість дітей, які виховувалися в інституціях, почала скорочуватися.

Після закінчення Другої світової війни патронажну освіту знову замінили інституційною, щоб звільнити жінок від домашніх обов'язків і залучити їх до роботи. У післявоєнний період було відкрито понад 650 нових дитячих будинків, у яких проживало понад 600 тис. дітей.

У 1960-х роках була запроваджена така інституційна форма виховання дітей, як «гуртожиток», яка передбачала ізоляцію учнів та здійснення повного циклу навчально-виховного процесу в одному закладі. Це супроводжувалося послабленням ролі створених інституцій, які раніше займалися проблемами виховання дітей – масово закривалися дитячі садки, будинки культури та клуби за місцем проживання, скорочувалась кількість педагогів-організаторів, зменшилась кількість груп продовженого дня у школах. Діти з неадаптованих до нового життя сімей жебракують, миють машини, працюють на базарах тощо.

На початку 1990-х років значно розширилась мережа опікуно-виховних закладів, куди, крім дітей-сиріт, прибули діти, батьки яких за різними

причини, не могли задовольнити основні потреби дитини. коштом державного бюджету. Таке право надавалося різним категоріям сімей – малозабезпеченим, неповним, інвалідам. Обмеженість коштів та застарілі форми роботи спровокували групові втечі дітей з інтернатів – третина вигнаних з вулиці дітей є вихованцями інтернатів [9].

Тому виникла необхідність побудови національної системи захисту та прав дитини, що забезпечить високі стандарти соціального захисту. За роки незалежності України формування та реалізація державної політики у сфері захисту прав дітей пройшли декілька етапів (табл. 1.1):

Таблиця 1.1

Етапи формування та реалізації державної політики у сфері захисту прав дітей

<p>Перший етап (1991-1995 рр.)</p>	<p>Ратифікація Україною Конвенції ООН про права дитини у 1991р. Ухвалюється низка важливих законів України: «Про освіту», «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про фізичну культуру і спорт».</p> <p>У 1992р. утворено мережу центрів соціальних служб для молоді як соціальної інституції, яка покликана відповідати за соціальну роботу з підлітками та молоддю. Вперше окремими структурами, на які було покладено вирішення питання соціально-правового захисту дітей, подолання дитячої бездоглядності, безпритульності та профілактики злочинності, стали створені відповідно до Закону України «Про органи і служби в справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх» (1995р.) – служби у справах неповнолітніх.</p>
<p>Другий етап (1996-2000 рр.)</p>	<p>Створено Міністерство у справах сім'ї та молоді (1996р.) та Міжвідомчу комісію з питань охорони дитинства (2000р.).</p> <p>Ухвалюється низка законів України: «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про прожитковий мінімум», «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам».</p> <p>Ухвалено перші державні соціальні програми у сфері охорони дитинства, зокрема Національна програма «Діти України» на період 1996-2000 років.</p> <p>З 1996р. започатковується підготовка Державних доповідей про становище дітей в Україні.</p>

Продовження таблиці 1.1.

Третій етап (2001-2005 рр.)	<p>Ухвалено Закон України «Про охорону дитинства», який визначив охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет і встановив основні засади державної політики у цій сфері; Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», який визначив організаційні та правові засади соціальної роботи з дітьми. Ухвалюється Сімейний кодекс України, закони України «Про дошкільну освіту», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей», «Про соціальні послуги».</p> <p>Із Указу Президента України «Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей» (2005р.) розпочалася реформа державної системи опіки та піклування про дітей. Повноваження щодо опіки та піклування були передані від органів управління освітою до служб у справах неповнолітніх (вони діяли як структурні підрозділи в місцевих органах влади), які пізніше були перейменовані у служби у справах дітей.</p> <p>Важливою системною реорганізацією стало утворення в 2005р. при Міністерстві сім'ї, молоді та спорту Державного департаменту з усиновлення та захисту прав дитини, передача функцій ведення справ щодо усиновлення, опіки та піклування службам у справах дітей та новоутвореному Департаменту (раніше опікувались органи освіти).</p>
Четвертий етап (2006-2010 рр.)	<p>Державний департамент з усиновлення та захисту прав дитини набуває статусу урядового органу (2006р.), розпочинається реформа державної системи опіки над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування.</p> <p>Запроваджується принципово нова модель надання державної соціальної підтримки дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування – «гроші ходять за дитиною». Ухвалено документ стратегічного значення для охорони дитинства – Закон України «Про загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року».</p>
П'ятий етап (2011-2015 рр.)	<p>У 2011р. засновано інститут дитячого омбудсмена. Із 2013р. Україна стала членом Європейської мережі омбудсменів з прав дітей (ENOC).</p> <p>Здійснюється реалізація Загальнодержавної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини». Реалізація заходів Програми забезпечувала оптимальне функціонування цілісної системи захисту прав дітей відповідно до вимог Конвенції ООН про права дитини та з урахуванням Цілей розвитку, проголошених Декларацією тисячоліття ООН і підсумкового документа Спеціальної сесії в інтересах дітей Генеральної Асамблеї ООН «Світ, сприятливий для дітей».</p> <p>Ліквідовано Державний департамент з усиновлення та захисту прав дитини, Державну соціальну службу для сім'ї, дітей та молоді. Функції щодо здійснення державної політики з питань охорони дитинства та захисту прав дітей передано Мінсоцполітики України, у складі якого створюється Департамент сім'ї та дітей.</p>
Шостий етап (з 2016 р.)	<p>Відбувається подальше формування та вдосконалення державної політики у сфері захисту прав та благополуччя дітей з урахуванням суспільних викликів.</p>

Джерело: розроблено автором.

Малозабезпечена сім'я — це сім'я, яка з поважних або незалежних від неї причин має середньомісячний сукупний дохід, нижчий від прожиткового мінімуму для сім'ї. Право сім'ї на цю допомогу залежить не лише від доходів, але і від її майнового стану, зайнятості працездатних членів сім'ї та інших факторів.

Законодавство України декларує широкі гарантії захисту прав дитини, водночас закріплені в законах норми в багатьох випадках залишаються суто декларативними. Створено систему інституцій, покликаних захищати права дитини, серед яких Уповноважений Президента України з прав дитини, Міністерства соціальної політики, охорони здоров'я, освіти і науки, юстиція, правоохоронні органи, прокуратура, науково-дослідні інститутів, а також значна кількість громадських організацій. Водночас не забезпечується належний стан захисту прав дитини, залишається недієвою система контролю за дотриманням законодавства у цій сфері.

Про це свідчить зростання кількості звернень щодо порушення прав дітей, кількість зафіксованих випадків жорстокого поводження з ними, фактів недотримання прав дітей на охорону здоров'я, освіту, житло. Зростає рівень дитячої захворюваності, зростає кількість ВІЛ-інфікованих дітей та хворих на туберкульоз, збільшується кількість підлітків, схильних до вживання алкоголю та наркотиків, що створює загрозу для відтворення людського капіталу.

Не вирішено низку правових проблем дітей-інвалідів, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Дисциплінарна відповідальність як посадових осіб, так і громадян за неналежну реалізацію прав і свобод дитини та вчинені при цьому порушення не встановлена. Тому вітчизняну державну політику у сфері захисту прав і благополуччя дітей не можна визнати ефективною, існує багато проблем, які потребують невідкладного вирішення.

Особливістю шостого етапу формування та реалізації державної політики у сфері захисту прав дитини стала розробка та реалізація заходів щодо захисту прав дітей в умовах бойових дій на частині території України. Збройний конфлікт, до якого залучена Україна, призвів до погіршення ситуації із захистом прав дітей, що пов'язано з об'єктивними причинами, зокрема, вимушеним переселенням значної частини дітей (30% від загальної кількості дітей). кількість осіб) з анексованого Криму та зони бойових дій на Сході (частини Донецької та Луганської областей). Діти-мігранти стали для України новою категорією населення, яка в першу чергу стала потребувати захисту прав дітей, а також їх соціального захисту та соціальної допомоги. Стрімке зростання кількості вимушених переселенців з дітьми стало серйозним випробуванням для органів державної влади та місцевого самоврядування.

Держава визначила такі основні завдання підтримки сімей з дітьми та дітей переселенців з окупованих територій Донецької та Луганської областей:

- перерахування державної соціальної допомоги за місцем фактичного проживання (перебування) дітей або її основного призначення;

- виплата допомоги при народженні (усиновленні) дитини, одиноким матерям, опікунам та піклувальникам, дітям-інвалідам та інвалідам з дитинства, малозабезпеченим сім'ям;

- тимчасова допомога дітям, один із батьків яких відмовляється від сплати аліментів;

- надання правової, психологічної та соціальної допомоги дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, опікунам, піклувальникам, усиновителям та батькам-вихователям;

- підтримка сімей іммігрантів з дітьми, які потребують допомоги [12].

Україна ратифікувала Факультативний протокол щодо участі дітей у збройних конфліктах (2004), зміст якого набув надзвичайної актуальності у зв'язку з проведенням АТО на сході України. Відповідно до ст. Стаття 4

Протоколу прямо забороняє вербування або використання осіб віком до 18 років у військових операціях.

Сьогодні ця норма введена в законодавство України: Законом України «Про охорону дитинства» передбачено, що участь дітей у воєнних діях і збройних конфліктах, участь чи участь дітей у збройних формуваннях, пропаганда війни є заборонено. Водночас реальних механізмів залучення осіб, які залучають неповнолітніх до незаконних військових формувань, наразі немає.

Мова йде не лише про залучення дітей до бойових дій, а й про вивіз дітей до сусідньої країни, усиновлення тощо. В умовах воєнного часу сторони порушують ст. 3 Загальної декларації прав людини та ст. 6 Конвенції про права дитини щодо права на життя.

Важливим напрямом діяльності нашої держави у сфері охорони дитинства є вдосконалення чинного законодавства, у тому числі імплементація норм міжнародного права. Як наслідок, Україна є учасницею низки міжнародних документів у сфері забезпечення прав дитини.

Першим міжнародним документом, присвяченим питанням захисту прав дитини, стала Женевська декларація, прийнята Лігою Націй у 1923 році, проект якої був підготовлений Міжнародним союзом захисту дітей. Декларація спрямована на створення умов, що забезпечують нормальний фізичний і психологічний розвиток дитини, право дитини на допомогу, належне виховання та захист.

Основи захисту прав дитини вперше були зафіксовані у ст. 25 «Загальної декларації прав людини», яка була прийнята в 1948 р. Генеральною Асамблеєю ООН [10].

Свій розвиток Декларація отримала в Пактах про права людини (1966 р.), які гарантували всім дітям рівні права та забезпечення їх основних соціальних потреб.

Законодавство України гарантує дитині певні права і свободи, що підтверджується Законом України «Про запобігання та протидію насильству в сім'ї», Законом України «Про охорону дитинства», Сімейним кодексом, Закону України «Про соціальну роботу із сім'ями, дітьми та молоддю», Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні заклади для дітей», Закону України «Про забезпечення організаційної та правові умови соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», Постанова Кабінету Міністрів України «Питання діяльності органів опіки та піклування щодо захисту прав дитини», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та контролю за дотриманням прав усиновлених дітей» [9].

Конвенція «Про права дитини» [10], Довгострокова програма поліпшення становища жінок, сім'ї, охорони материнства і дитинства [11] та Концепція державної сімейної політики [12] є також має важливе значення.

З 2001 року охорона дитинства в Україні визнана державним пріоритетом. Зокрема, зазначені законодавчі документи визначають норми та правила системи опіки над дітьми.

Визначення загальних принципів, що застосовуються до контактів між дітьми та їхніми батьками, а також іншими особами, пов'язаними родинними зв'язками з дітьми, відповідних гарантій та гарантій для забезпечення належного здійснення контакту та негайного повернення дітей після припинення контакту, а також ініціювання співробітництво між компетентними органами є предметом Конвенції про контакти з дітьми, яка була ратифікована Верховною Радою України 20 вересня 2006 р. Конвенція набула чинності для нашої країни 1 квітня 2007 р. Положення Конвенції дозволяють вирішення комплексу питань щодо реалізації права на контакт.

Слід також відзначити Європейську конвенцію про визнання та виконання рішень щодо опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми,

яка була розроблена в рамках Ради Європи, ратифікована Законом України від 6 березня 2018 року. , 2008 № 135-VI, та дозволяє вирішувати питання, пов'язані з доглядом за дитиною. Для України Конвенція набула чинності 1 листопада 2008 року.

У Конвенції термін «піклування» використовується для визначення права особи піклуватися про дитину, зокрема обирати місце її проживання, або стосується права доступу до дитини.

При цьому Конвенція поширюється як на фізичних, так і на юридичних осіб, установи та організації.

Слід також зазначити, що Конвенція не поширюється на рішення, метою яких є визначення виключно законного представництва або забезпечення представництва інтересів дітей у майнових справах. Водночас такі рішення можуть бути прийняті до визнання та виконання, якщо вони безпосередньо стосуються опіки.

Метою Конвенції про юрисдикцію, застосовне право, визнання, виконання та співпрацю щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей є сприяння застосуванню вищезгаданих Конвенцій. 14 вересня 2006 року Верховна Рада України прийняла Закон України про приєднання до цієї Конвенції. Конвенція набула чинності для України 1 лютого 2008 року. 9

Підтримка прав дітей, забезпечення надання їм процесуальних прав та сприяння здійсненню ними цих прав шляхом забезпечення того, щоб діти, особисто чи через інших осіб чи органи, були поінформовані та дозволені брати участь у судових розглядах, які їх стосуються, є предметом Європейська конвенція про здійснення прав дітей, яка ратифікована Законом України від 3 серпня 2006 року № 69-V. Для України Конвенція набула чинності 1 квітня 2007 року.

Відповідно до положень Конвенції процесуальні заходи, які повинні вживатися державами для сприяння здійсненню прав дітей під час розгляду судом сімейних справ, зокрема тих, що стосуються виконання батьками свого

обов'язку, визначення місця проживання та доступу дитини, визначаються - з метою найкращого врахування думки та інтересів дитини.

19 жовтня 2006 року для України набула чинності Конвенція про стягнення аліментів за кордоном, учасниками якої є 61 країна світу.

Метою Конвенції є спрощення стягнення аліментів у випадках, коли позивач і відповідач проживають у різних державах. Конвенція регламентує механізм передачі вимог про стягнення аліментів з відповідача, передачі судових рішень до договірної держави, в якій ухвалено рішення про примусове виконання.

Крім того, 1 серпня 2008 року для України набула чинності Конвенція про визнання та виконання рішень щодо аліментних зобов'язань, відповідний Закон про приєднання до якої Верховна Рада України прийняла 14 вересня 2006 року, яка також дозволяє визнання та виконання судових рішень про стягнення аліментів, присуджених в Україні, на території інших держав-учасниць Конвенції.

Конвенція дозволяє визнавати та виконувати рішення про стягнення аліментів, винесені в інших країнах, незалежно від того, чи це рішення суду чи адміністративного органу. Аліментні зобов'язання можуть виникати із сімейних відносин, материнства, батьківства, шлюбу чи родинних зв'язків.

Тому одним із державних пріоритетів можна визначити забезпечення реалізації гарантованих прав дитини, а саме права на життя, права на охорону здоров'я, права на освіту, права на соціальний захист, розвиток і виховання в Україні.

Але, навіть враховуючи ту нормативно-правову базу та той механізм соціального захисту дітей, який вже існує в нашій країні, всю систему нормативно-правових актів, спрямованих на охорону та охорону дитинства, у нашого підростаючого покоління донині залишається незахищеність - не повною мірою забезпечується реалізація всіх прав дитини та їх захист, насамперед державою.

Ми вже визначили, що соціальний захист є однією з функцій держави, яка означає комплекс заходів матеріальної підтримки непрацездатних та найменш захищених громадян [13].

Законодавство України визнає захист прав дитини та її благополуччя загальнодержавними стратегічними пріоритетами, що пояснюється визначальною роллю молодого покоління в забезпеченні життєздатності суспільства та прогнозуванні його розвитку.

Відповідно до статті 52 Конституції України в державі встановлено, що діти мають рівні права незалежно від їх походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним. Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідується законом.

Утримання та виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу. Держава заохочує та підтримує благодійну діяльність для дітей [1].

1.2. Аналіз основних завдань та функцій діяльності в сфері соціального захисту прав дітей на державному рівні

Враховуючи сучасний стан захисту прав дитини, питання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, є однією з актуальних проблем українського суспільства. Соціальний захист дітей, які належать до певної пільгової категорії, потребує більшої модернізації та поглибленої роботи, щоб знайти надання пільг більш простим шляхом, ніж існуюча довга бюрократична система. В Україні станом на 2022 рік зареєстровано близько 33 тис. таких дітей, що спонукає органи державної влади до оновлення законодавчої бази, системи отримання та надання соціальних виплат для повного соціального забезпечення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

У сучасній роботі з неповнолітніми держава конституційно зобов'язана проявляти активність у забезпеченні захисту дітей, у створенні матеріальних, організаційних, соціальних, політичних та інших умов для повної реалізації прав дитини в державі. Тому виникає необхідність розглянути «механізм функціонування державної системи захисту прав дітей із соціально незахищених верств населення».

Чинна система надання соціальних гарантій і пільг в державних органах України, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, визначається Конституцією України та іншими нормативно-правовими актами, які регулюють ці відносини в держ.

Однією з основних характеристик сучасного суспільного життя є глибокі інтеграційні процеси, які охоплюють різні сфери, в тому числі й правові системи держав. Посилення міграційних процесів, глобалізація породжують виникнення правовідносин, які виходять за рамки правової системи однієї держави, але потребують правового регулювання.

Межі внутрішньої юрисдикції держав більше не є незмінними, держави допускають міжнародно-правове регулювання питань, які традиційно вважалися пов'язаними лише з внутрішньодержавними відносинами.

У сучасних умовах, коли як офіційні, так і «цивільні» шлюби між громадянами різних держав стали звичним явищем, інтереси дітей, народжених у таких шлюбах, мають захищатися й на міжнародному рівні.

Однією з основних складових державної політики України у сфері охорони дитинства є вдосконалення нормативно-правової бази, у тому числі імплементація норм міжнародного права.

Результатом цієї діяльності є те, що сьогодні Україна є учасницею низки міжнародних документів у сфері забезпечення прав дитини.

Свідченням наміру нашої держави забезпечити захист прав дитини є, серед іншого, постійна робота зацікавлених органів щодо підготовки

пропозицій щодо приєднання України до міжнародних договорів у сфері сімейного права.

Права дитини — це система можливостей, необхідних людині для її всебічного і цілісного розвитку в умовах і відповідно до вимог середовища з урахуванням незрілості дитини (згідно з міжнародно-правовими актами, визнається, що «кожна людина до 18 років, якщо за законом, який поширюється на цю особу, вона не досягає повноліття раніше»).

Кожна дитина має право на: життя з того моменту, як вона визнана живою та життєздатною відповідно до критеріїв Всесвітньої організації охорони здоров'я; ім'я та громадянство з моменту народження; рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного та соціального розвитку; вільно висловлювати свою думку, формувати власні погляди, розвивати власну соціальну активність, отримувати інформацію, що відповідає її віку; свободу, особисту недоторканність і захист гідності.

Захист прав дитини в Україні здійснюють:

- прокуратура;
- орган опіки та піклування;
- органи внутрішніх справ.

Орган опіки та піклування здійснює нагляд за охороною прав та інтересів малолітніх і неповнолітніх, умовами їх проживання, вихованням і навчанням.

Цей орган здійснює облік та розшук дітей, які залишилися без нагляду батьків, а також з урахуванням певних обставин обирає місце їх подальшого влаштування.

Прокуратура, у свою чергу, має право подати позов про позбавлення батьківських прав, скасувати рішення про усиновлення дитини, подати позов про поновлення порушених прав дитини, обов'язковий учасник в судовому

засіданні при розгляді справи про захист прав дитини в Україні має право оскаржити акт органів, які безпосередньо пов'язані із захистом прав дитини.

Органи внутрішніх справ беруть участь у справах щодо виконання рішення про відібрання дитини, а також у розшуку осіб, які не виконують рішення суду щодо виховання дитини.

Суб'єктами соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складній життєвій ситуації, є служби у справах дітей, які є структурними підрозділами обласних, міських та районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій.

Одним із завдань служб у справах дітей є координація діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій щодо вирішення проблем соціального захисту дітей та організації роботи щодо запобігання дитячій бездоглядності [27; 72]. Соціальний захист дітей – це комплекс заходів і заходів соціально-економічного та правового характеру, спрямованих на забезпечення права дітей на життя, розвиток, виховання, освіту, медичне обслуговування та надання матеріальної допомоги [27].

Служби у справах дітей відповідно до покладених на них завдань організують планування та проведення заходів, спрямованих на поліпшення становища дітей, їх фізичний, інтелектуальний і духовний розвиток у відповідній сфері [7].

Що стосується діяльності, яку здійснюють служби, то нормативними документами регламентується робота з окремими категоріями дітей, які фактично залишилися без піклування батьків (діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які залишилися без піклування батьків, безпритульні діти), або стосовно яких потреба у захисті прав та інтересів (загроза життю та здоров'ю дитини, дитина зазнає жорстокості та насильства).

Що стосується захисту прав та інтересів дітей з неблагополучних сімей, то функціональні обов'язки працівників служби у справах дітей стосуються певних напрямів роботи:

- повідомляти центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді про випадки домашнього насильства, жорстокого поводження з дітьми або реальних погроз у сім'ях з дітьми;
- вилучити дитину із сім'ї - якщо є безпосередня загроза її життю та здоров'ю, у разі необхідності - вирішити питання про подальше влаштування дитини;
- Захист житлових та майнових прав дітей;
- відвідування сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, працівниками соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- Брати участь у судових засіданнях у справах щодо неповнолітніх.

Служба у справах дітей веде облік дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, створює та веде зведену базу даних дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах [7],

Відповідно до Порядку ведення обліку дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах [5], підставами для взяття дитини на облік є:

- дитина проживає в сім'ї, де батьки або особи, які їх замінюють, ухиляються від виконання батьківських обов'язків;
- систематичне добровільне залишення дітьми постійного місця проживання;
- Фізичне, психологічне, сексуальне чи економічне насильство над дітьми в сім'ї.

Фахівці служби у справах дітей розробляють індивідуальні плани соціального захисту дітей, які перебувають на обліку, які опинилися в складних життєвих обставинах [5].

Форма індивідуального плану доступна як для дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, так і для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Якщо життю або здоров'ю дитини загрожує безпосередня загроза, служба у справах дітей готує та подає до органу опіки та піклування подання про негайне відібрання дитини від батьків[7].

Рішення про репатріацію дитини приймається протягом одного дня державною адміністрацією або особою, уповноваженою виконавчою радою. Слід зазначити, що жодним нормативно-правовим актом, який регулює діяльність служби у справах дітей, не визначено підстав для визначення «безпосередньої загрози життю чи здоров'ю дитини» в будинку.

Спільно з кримінальною міліцією у справах дітей, представниками медичного закладу, спеціалістами служби у справах дітей дитину вилучено від батьків та надано для тимчасового проживання.

Під час цього процесу не було передбачено взаємодії експерта з батьками та іншими родичами дитини, а також не було розроблено механізму врахування думки вилученої із сім'ї дитини.

Служба у справах дітей протягом 7 днів після вибуття дитини з дому готує документи для звернення до суду з позовом про позбавлення батьків або одного з них батьківських прав або про відібрання дитини у матері чи батька без позбавлення батьківських прав. батьківські права.

У разі прийняття судом рішення про відібрання дитини без позбавлення прав батьків служба у справах дітей у тижневий строк повідомляє про це Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за місцем проживання сім'ї.

Центр соціального обслуговування повинен здійснювати соціальні послуги та соціальний супровід таких сімей у порядку, встановленому органом опіки та піклування для здійснення заходів щодо захисту прав дитини, хоча такі сім'ї не визначені об'єктами соціального супроводу [6].

Аналіз сучасного стану соціального забезпечення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у світлі загальної проблеми захисту прав цієї категорії неповнолітніх показав, що сучасна системна робота з надання пільг потребує певних змін.

У зв'язку з цим слід констатувати, що в найближчі роки актуальною буде уніфікація державного устрою на основі визначення структури механізмів у сфері захисту прав дітей із соціально незахищених верств населення, особливо дітей-сиріт та дітей, позбавлених права піклування батьків, а також особи з їх групи для ефективного впровадження єдиної політики країн у цьому відношенні.

Робота соціальних служб має змінитися з диктаторської на сучасну консультативно-допоміжну службу, яка зможе допомагати сім'ям, опікунам та дітям відповідних пільгових категорій. Сучасна система надання соціальних послуг повинна мати можливість обробляти всі виплати та допомоги онлайн, що значно полегшить становище сімей, які потребують особливої уваги.

Паралельно з удосконаленням системи надання соціальної допомоги дітям та сім'ям, які опинилися у складній життєвій ситуації, слід активно розвивати сімейні форми виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та їх кількість. Що, у свою чергу, дозволить повною мірою забезпечити реалізацію заходів державної політики щодо протидії соціальному сирітству як глобальній проблемі сучасності та реалізації права кожної дитини на виховання в сім'ї та безпечному сімейному оточенні.

18% населення України – діти. Водночас сім'ї з дітьми становлять 45% тих, хто живе за межею бідності. Бідність має наслідки протягом усього життя: дитина, яка росте в бідності, має більший ризик стати бідною дорослою людиною.

Багато обмежень, з якими стикаються найбільш соціально вразливі діти в Україні, пов'язані не лише з бідністю, а й з інвалідністю, статтю чи приналежністю до меншини.

Однією з основних складових, що визначають зміст категорії «соціальна держава», є соціальний захист. Без розробки шляхів створення ефективної системи соціального захисту, яка б відповідала міжнародним стандартам, неможливо побудувати в Україні реальну, а не декларативну соціальну державність. Тому питання вдосконалення системи соціального захисту нерозривно пов'язані з процесом досягнення нашою державою орієнтирів, проголошених в Основному Законі.

Загалом можна констатувати, що проблемам розвитку системи соціального захисту в Україні приділяється постійна увага вітчизняних та зарубіжних науковців.

Водночас ключовою проблемою, яка недостатньо відображена в наукових дослідженнях в Україні, є комплексний аналіз основних напрямів удосконалення національної системи соціального захисту, пов'язаних із удосконаленням її законодавчої бази, структурними змінами, підвищенням ролі недержавного сектору, посилення адресності тощо.

З огляду на викладене, метою даної роботи є визначення основних напрямів удосконалення системи соціального забезпечення на сучасному етапі в Україні в контексті політичних процесів.

На захист прав людини і громадянина спрямовані положення Конституції України та нормативно-правових актів. Визначено конкретні орієнтири державної політики у сфері соціального забезпечення щодо досягнення громадянами гідного рівня життя в державі. Національна система соціального забезпечення покликана вирішувати соціальні проблеми.

Проте для ефективного функціонування цієї системи мають бути економічні умови, оскільки як реальна реалізація задекларованих положень, так і їх подальша оптимізація залежать від фінансування, яке можливе лише за достатнього рівня економічного розвитку.

Але поки це економічне завдання не буде вирішено, актуальним стає пошук нових ефективних і водночас не потребує значних матеріальних витрат моделей соціального захисту.

Основним положенням соціальної політики є те, що система соціального захисту має складатися з двох частин – активної та пасивної. Пасивна соціально-захисна діяльність здійснюється у зв'язку із соціальним захистом непрацездатних або обмежено працездатних громадян шляхом виплати пенсій, соціальних допомог тощо; фінансування гарантованої безкоштовної медичної допомоги; забезпечення права соціально незахищених верств населення на соціальне житло; забезпечення безкоштовної освіти в державних і комунальних навчальних закладах. Активна складова полягає у створенні умов для того, щоб людина мала, перш за все, можливість заробляти на життя. Через таку активну складову реалізуються принципи самозабезпечення та самозахисту громадян.

Як свідчить досвід розвинених соціальних країн світу, а також постсоціалістичних країн, які відносно успішно долають етап суспільної трансформації, умовою ефективності соціального захисту є поєднання пасивних і активних заходів. Наприклад, у Чехії розмір соціальної допомоги малозабезпеченим громадянам залежить не тільки від майнового стану заявника, а й від ступеня його активності, спрямованої на вихід із кризової ситуації. У Польщі в багатьох місцевих центрах соціальної допомоги необхідною умовою надання соціальної допомоги є виконання бенефіціаром конкретної соціальної роботи [1, с.16].

Не менш важливим напрямком соціальної політики є забезпечення випереджувального зростання вартості робочої сили. Це завдання тісно пов'язане з модернізацією виробництва, відродженням стимулюючої функції заробітної плати, її впливу на розвиток науково-технічного прогресу.

Основними в цьому плані є: підвищення мінімальної заробітної плати та вдосконалення тарифної системи; запобігання зростанню безробіття;

подолання бідності. Важливою умовою підвищення ефективності системи соціального захисту в Україні є перехід від централізації до децентралізації. Такий підхід означає, що держава як суб'єкт соціального захисту для забезпечення оптимального узгодження національних цілей та інтересів із специфікою розвитку окремих регіонів має виробити лише національну філософію, основні принципи такої політики, стратегічні напрями діяльності регіонів у сфері регулювання суспільних процесів, здійснюють координацію діяльності з цього приводу. На територіальному рівні основним актором соціального захисту має бути регіон, який реалізує цю стратегію.

1. Подолання бідності та макроекономічна політика

Цей компонент передбачає аналіз причин бідності та соціальної ізоляції в ключових сферах життя дітей, розробку рекомендацій щодо надання адресної підтримки та адвокатську діяльність. Основна увага зосереджена на вдосконаленні підходів до вимірювання дитячої бідності, включаючи її багатовимірні аспекти. Також докладаються зусилля для того, щоб у діяльності Стратегії подолання бідності були враховані інтереси та потреби дітей. Важливим напрямком є сприяння реалізації сімейної політики, спрямованої на розвиток дітей.

2. Соціальний захист, зокрема комплексні послуги.

Цей компонент спрямований на вдосконалення системи соціальних виплат з метою подолання бідності незахищених категорій дітей та сімей, у тому числі внутрішньо переміщених осіб. Ключовими завданнями подолання нерівності є вдосконалення системи надання інтегрованих соціальних послуг та підвищення їх якості та доступності, у тому числі шляхом запровадження сучасних міжвідомчих підходів, кейс-менеджменту та надання соціальної підтримки на місцевому рівні.

3. Аналіз державних фінансів та виділення коштів з бюджету на потреби дітей.

ЮНІСЕФ в Україні тісно співпрацює з Урядом України, зокрема з Міністерством фінансів України, з метою забезпечення оптимального використання бюджетних коштів, спрямованих на задоволення потреб дітей. Реалізація прав дітей повинна бути визнана пріоритетом у процесах бюджетування, орієнтованого на результати, та середньострокового бюджетування.

4. Місцеве управління та підзвітність, включаючи громади, дружні до дітей та молоді.

В Україні Глобальну ініціативу «Громада, дружня до дітей та молоді» успішно реалізує ЮНІСЕФ спільно з партнерами, містами та об'єднаними територіальними громадами. Створення механізмів реалізації прав дитини та інвестування в її розвиток визначають пріоритети місцевого розвитку. Ініціатива сприяє здоровій конкуренції між громадами, які готові докладати зусиль для подолання нерівності та створення умов, що відповідають потребам дітей. Понад 160 громад висловили готовність бути дружніми до дітей та молоді, з яких 30 вже впровадили відповідні заходи та отримали технічну підтримку від ЮНІСЕФ, а 17 громад отримали статус кандидатів в учасники Ініціативи.

5. Контроль за дотриманням прав дитини

ЮНІСЕФ в Україні тісно співпрацює з Урядом України, Державною статистичною службою України, Офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Українською мережею за права дитини та іншими зацікавленими установами для забезпечення реалізації прав дитини в п'ять ключових напрямків: Кожна дитина живе і розвивається; Кожна дитина вчиться; Кожна дитина захищена від насильства та експлуатації; Кожна дитина живе в безпечному та чистому середовищі; Кожна дитина має рівні можливості. Моніторингова діяльність ЮНІСЕФ в Україні спрямована на прискорення реалізації Цілей сталого розвитку, в тому числі шляхом розвитку навичок роботи з даними та проведення фактологічного аналізу.

РОЗДІЛ 2

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ НА ДЕРЖАВНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ

2.1. Особливості реалізації державної політики соціального захисту прав дітей у межах компетенції Броварської районної військової адміністрації

Служба у справах дітей Броварської районної військової державної адміністрації (далі – служба) є структурним підрозділом райдержадміністрації, який утворюється головою райдержадміністрації, входить до її складу та в межах району забезпечує виконання покладених на службу завдань, підпорядкована голові районної державної адміністрації, а також підзвітна та підконтрольна службі у справах дітей Київської обласної державної адміністрації.

Служба у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, наказами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, розпорядженнями голови облдержадміністрації, розпорядженнями управл. голови райдержадміністрації.

Основними завданнями служби є:

Реалізація державної політики щодо соціального захисту дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності на території району.

Розроблення та здійснення самостійно або разом з іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності, громадськими організаціями заходів щодо захисту прав, свобод і законних інтересів дітей.

Координація зусиль місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм

власності у вирішенні питань соціального захисту дітей та організації роботи щодо запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності.

Забезпечення дотримання вимог законодавства щодо встановлення опіки та піклування над дітьми, їх усиновлення, влаштування до дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей.

Здійснення контролю за умовами утримання та виховання дітей у закладах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, спеціальних установах та закладах соціального захисту дітей усіх форм власності.

Ведення державної статистики щодо дітей.

Ведення обліку дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, усиновлених, влаштованих до прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу та соціально-реабілітаційних центрів (дитячих містечок).

Служба відповідно до покладених на неї завдань:

Організовує розроблення та здійснення на території району заходів, спрямованих на поліпшення становища дітей, їх фізичний, інтелектуальний та духовний розвиток, попередження бездоглядності та безпритульності, вчинення дітьми правопорушень.

Надає інформацію та консультації з питань діяльності органу опіки та піклування, служб у справах дітей, форм влаштування дітей; з питань застосування законодавства щодо захисту прав дітей, у тому числі дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Подає пропозиції до проектів обласних і районних програм і прогнозів у частині соціального захисту, забезпечення прав, свобод і законних інтересів дітей.

Забезпечує в межах своїх повноважень контроль за дотриманням законодавства про соціальний захист дітей.

Здійснює контроль за умовами утримання та виховання дітей у спеціальних установах та закладах соціального захисту дітей незалежно від форми власності, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у сім'ях опікунів, піклувальників, дитячих будинках сімейного типу, прийомних сім'ях.

Організовує та проводить разом з іншими структурними підрозділами районної державної адміністрації, уповноваженими підрозділами Національної поліції заходи щодо соціального захисту дітей, виявлення причин дитячої бездоглядності та безпритульності.

Контролює та забезпечує своєчасне внесення, поновлення повноти та достовірності відомостей, що вносяться до банку даних про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, усиновлювачів, батьків-вихователів, який ведеться в Єдиному інформаційному – Аналітична система «Діти».

Забезпечує захист житлових та майнових прав дітей, зокрема розгляд питань щодо вчинення правочинів щодо майна дітей, збереження наявного майна, а також сприяння в отриманні житла дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, які не мають це.

Готує рішення органу опіки та піклування та свої висновки під час розгляду судом спорів щодо: визначення імені, прізвища, по батькові дитини; участь одного з батьків у вихованні дитини; визначення місця проживання дитини.

бере участь у допиті малолітніх і неповнолітніх свідків; судовий розгляд за участю неповнолітнього обвинуваченого.

Розробляє та подає на розгляд районної ради пропозиції щодо бюджетних призначень на виконання програм та здійснення заходів щодо реалізації державної політики щодо дітей, спрямованих на подолання дитячої бездоглядності та безпритульності.

Самостійно або разом з іншими структурними підрозділами готує інформаційно-аналітичні матеріали для подання голові районної державної адміністрації.

Здійснює інші повноваження, передбачені законом.

Здійснення соціальної роботи з сім'ями, які опинилися у складній життєвій ситуації, здійснюється на базі центрів соціальної допомоги сім'ї, дітям та молоді – спеціальних установ, які проводять соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю, які перебувають у складній життєвій ситуації та потребують сторонньої допомоги [7].

Порядок виявлення сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2013 р. №896.

Сім'ї, які перебувають у складній життєвій ситуації, перебувають на обліку центрів соціальної допомоги сім'ї, дітям та молоді. Виявлення сімей, які перебувають у складній життєвій ситуації, проводиться фахівцями соціальної роботи на підставі:

Сім'ї, які перебувають у складній життєвій ситуації, перебувають на обліку центрів соціальної допомоги сім'ї, дітям та молоді. Виявлення сімей, які перебувають у складній життєвій ситуації, проводиться фахівцями соціальної роботи на підставі:

- особисте звернення членів сім'ї, які опинилися у складній життєвій ситуації;
- отримання повідомлень від суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, установами, підприємствами, установами чи організаціями різних форм власності;
- за результатами візиту до сім'ї.

Інформація про сім'ї, які опинилися у складній життєвій ситуації, надається до центрів соціальної допомоги сім'ї, дітям та молоді органами

охорони здоров'я (управліннями (установами), закладами охорони здоров'я), органами освіти (управліннями (установами) освіти і науки, школи, заг. освіти, професійно-технічної та позашкільної), органи праці та соціального захисту населення, органи внутрішніх справ, пенітенціарні установи.

Служби у справах дітей інформують центри соціальної допомоги СДМ про виявлення сімей з дітьми, в яких мають місце випадки домашнього насильства, жорстокого поводження з дітьми або реальна загроза такого жорстокого поводження тощо.

Підрозділи (відділення), заклади охорони здоров'я інформують соціальну допомогу центри про сім'ю, батьків або осіб, які їх замінюють, хронічно хворі, перешкоджають виконанню ними батьківських обов'язків або порушують права та обмежують законні інтереси дитини, ухиляються або не виконують батьківські обов'язки внаслідок зловживання алкоголем, наркотичних засобів, психотропних речовин. і т.д.

З метою відвідування сім'ї спеціалісти із соціальної роботи оцінюють її потреби щодо надання соціальних послуг, обстежують (за згодою) матеріально-побутові умови, визначають методи соціальної роботи.

У разі потреби перед оцінкою потреб сім'ї в наданні соціальних послуг та обстеженням її матеріально-побутових умов у обстеженні беруть участь спеціалісти служби у справах дітей, структурних підрозділів соціального захисту населення, внутрішніх податкових органів та органів охорони здоров'я, психолог. центр соціальних служб.

Результати візиту в сім'ю є основою для прийняття спеціалістами рішень щодо подальшої роботи з сім'єю, а саме:

- охоплення соціальною допомогою;
- надання послуг без оформлення соціальної допомоги на підставі трудової книжки сім'ї;
- обстеження матеріально-побутових умов;
- завершення справи;

- направлення клієнта до іншої особи.

За результатами відвідування складається акт оцінки потреб у наданні соціальних послуг сім'ї, яка перебуває у складній життєвій ситуації та (за потреби) обстеження її матеріально-побутових умов.

Сім'ї, які потребують соціальної підтримки у вирішенні життєвих проблем, які вони не в змозі вирішити самостійно, відносяться до категорії «сімей, які перебувають у складній життєвій ситуації». З такими сім'ями центри соціальної допомоги для сім'ї, дітей та молоді проводять соціальну роботу за двома напрямками:

- 1) надання різних соціальних послуг членам сім'ї;
- 2) комплексна соціальна допомога сім'ї у формі соціальної допомоги.

Індивідуальні соціальні послуги надаються членам сім'ї, які перебувають у складній життєвій ситуації, відповідно до вирішення конкретних потреб спеціалістами центрів соціального захисту населення або, у разі необхідності, із залученням інших спеціалістів.

Якщо за результатами відвідування сім'ї спеціалістами встановлено, що сім'я потребує комплексної соціальної допомоги, то здійснюється соціальний супровід.

Рішення про надання соціального супроводу сім'ї, яка опинилась у складній життєвій ситуації, приймається структурним підрозділом соціального захисту населення за згодою сім'ї з урахуванням матеріалів, надісланих центром.

Реалізація соціального супроводу регулюється Порядком виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб) (Постанова Кабінету міністрів від 21 листопада 2013 р. №896).

Надання соціальних послуг сім'ям, які перебувають у складній життєвій ситуації, здійснюється за принципом: добровільність вибору користування чи відмови від користування соціальними послугами [29].

Обов'язковою умовою охоплення соціальною допомогою є згода сім'ї та укладення з сім'єю договору про здійснення соціальної допомоги, в якому визначаються права та обов'язки кожної із сторін. Угода включає, зокрема:

- 1) обсяг і зміст соціальних послуг, які надаватимуться безоплатно дитині та сім'ї;
- 2) реєструються права та обов'язки членів сім'ї, які потребують надання соціальних послуг, згода та обов'язкова участь кожного члена сім'ї у здійсненні заходів, передбачених планом соціальної допомоги сім'ї, яка опинилась у складній життєвій ситуації;
- 3) відповідальність сторін у разі порушення умов договору;
- 4) умови припинення надання соціальних послуг;
- 5) строк дії договору.

Основним критерієм прийняття рішення про соціальний супровід сім'ї є бажання членів сім'ї змінити ситуацію на краще та реалістична оцінка ситуації, переконання соціального працівника в тому, що допомога у вирішенні тих чи інших проблем змінить ситуацію. родина.

Центри соціальної допомоги беруться за вирішення не всіх сімейних проблем, а лише тих, з якими сім'я не в змозі впоратися самостійно, що призводить до неблагополуччя сім'ї.

У виїзних структурах центрів соціальної допомоги для сім'ї, дітей та молоді введено посаду спеціаліста із соціальної роботи з розрахунку 1 спеціаліст із соціальної роботи для роботи в сільській місцевості з кількістю населення до 1500 осіб та 1 спеціаліст із соціальної роботи для міського населення. до 3000 осіб;

До основних завдань фахівця із соціальної роботи належать:

- профілактика соціального сирітства: забезпечення раннього виявлення сімей, які опинилися в кризовій ситуації, підтримка таких сімей, запобігання неблагополуччю сімей;

- організація своєчасної допомоги та підтримки сімей з дітьми, які опинилися у складній життєвій ситуації, здійснення соціального супроводу сімей, які опинилися у складній життєвій ситуації.

Соціальний працівник працює безпосередньо на рівні громади і одночасно виконує три ролі: асистента надавача соціальних послуг, координатора кейс-менеджменту та представника інтересів клієнта в інших середовищах.

Фахівці із соціальної роботи проводять практичну соціальну роботу в міських, сільських та селищних громадах з:

- раннє виявлення можливих проблем у сім'ях, особливо в сім'ях з дітьми та людьми з обмеженими можливостями;
- соціальний супровід сімей, які опинилися у складній життєвій ситуації;
- надання допомоги в усуненні можливих проблем шляхом сприяння у працевлаштуванні, навчанні, професії, лікуванні, соціальній реабілітації;
- сприяння своєчасному отриманню державних допомог та соціальних послуг, залучення до надання допомоги сім'ям благодійними фондами, громадськими організаціями та державними органами.

Особливістю запровадженої моделі організації соціальної роботи на місцевому рівні є залучення територіальної громади до надання підтримки сім'ям з дітьми, які опинилися у складній життєвій ситуації.

2.2. Шляхи удосконалення державної політики у сфері соціального захисту прав дітей з урахуванням закордонного досвіду

Поступальний розвиток демократичної держави неможливий без удосконалення та правового закріплення всіх сфер державного і суспільного життя. Тому протягом останніх років як законодавчими, так і виконавчими органами державної влади України здійснюється активний правотворчий

процес, результатом якого має стати якісне вдосконалення правового регулювання всіх сфер суспільного життя.

Визначальним демократичним принципом Конституції України є саме принцип соціальної держави, згідно з яким держава зобов'язана здійснювати політичну діяльність і нести безпосередню відповідальність за повне забезпечення загально визнаних і конституційних прав громадян та їх сімей.

Як свідчать реалії в Україні, сучасне становище сім'ї та дітей вимагає послідовної реалізації державної соціальної політики щодо забезпечення належного життєвого рівня, який є основою належного фізичного, психічного, морального, духовного та соціального життя. розвиток кожної дитини.

На сьогодні дослідження сім'ї та сімейних відносин є стратегічно важливим напрямком як наукового, так і політичного дискурсу, що зумовлено усвідомленням його суб'єктами значної ролі інституту сім'ї в окресленні перспектив подальших суспільних трансформацій у нашій країні. країни зокрема, і в глобальному масштабі загалом.

Інвестиції в дітей, зокрема в систему соціального захисту дітей, є життєво необхідними для будь-якої країни, в тому числі й України. У процесі децентралізації та створення об'єднаних територіальних громад важливим питанням є забезпечення захисту законних прав та інтересів дітей.

Сьогодні багато питань потребують узгодженого та системного вирішення, координації дій органів виконавчої влади всіх рівнів та громадянського суспільства з метою формування ефективної державної політики у сфері захисту прав дитини, орієнтованої на задоволення потреб кожної дитини.

Шляхами вирішення проблем у цій сфері можуть стати механізми децентралізації, зокрема правові, бюджетні, інституційні та організаційні, що дасть змогу змінити підходи до захисту прав дитини від боротьби з наслідками порушення прав дитини до створення середовища сприятливі для їх виховання та розвитку.

Комплексно слід розглядати розвиток різних напрямків у сфері захисту прав дитини, які найбільше залежать від процесу децентралізації. Тому в системі забезпечення прав та інтересів кожної дитини в умовах децентралізації необхідно реалізувати механізми державної політики у сфері захисту прав дитини в Україні за напрямками, які вказані нижче.

I. Формування відповідального батьківства через:

- 1) організація безпечного середовища для росту і розвитку дітей шляхом посилення відповідальності батьків за виховання дітей;
- 2) удосконалення та прозорості системи державного контролю за реалізацією права кожної дитини на належне батьківське виховання, яке передбачено Сімейним кодексом України;
- 3) вирішення проблеми перевантаження органів опіки та піклування повноваженнями щодо вирішення спорів щодо дітей, які дублюються іншими органами, зокрема судами, що призводить до відволікання і без того невеликої кількості працівників від захисту прав дітей, які вкрай потребують цього (діти із сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі діти груп ризику, діти, які залишилися без піклування батьків, діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування).

Вирішення цих проблемних питань передбачено проектом Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння формуванню відповідального батьківства» (реєстраційний номер у Верховній Раді України 3667 від 16.06.2020, який надійшов до Верховна Рада України Законопроект передбачає реалізацію таких завдань:

- спрощення процедури розірвання шлюбу, що сприятиме спільному вирішенню батьками питань, з ким із них проживатимуть неповнолітні діти, про способи участі у вихованні, супроводі, вирішенні питань виховання та лікування дітей, про розмір аліменти на дітей;
- удосконалення порядку реєстрації народження дитини у разі невстановлення батьківства чи материнства, а також у разі смерті батьків,

неможливості ними зареєструвати народження дитини з інших причин, що дозволить своєчасно забезпечити сімейне виховання та соціальні гарантії новонароджених, які залишилися без піклування батьків;

- батькам, які за певних життєвих обставин мають право передати свою дитину на тимчасове виховання іншим особам, буде надано право визначати коло повноважень цих осіб, що сприятиме якнайкращому забезпеченню інтересів дитини;
- кожній дитині буде надано право самостійно визначати ім'я, прізвище, місце проживання незалежно від наявності згоди одного з батьків (за відсутності спору між батьками з окреслених питань), а неповнолітнім – мають право змінити своє по батькові;
- батьки будуть зобов'язані утримувати своїх малолітніх і неповнолітніх дітей, які народили дітей.

II. Реформування інституційного догляду та виховання дітей шляхом:

- 1) зміни системи фінансування різних форм влаштування дітей, які залишилися без піклування батьків, що стимулюватиме зацікавленість органів місцевого самоврядування у влаштуванні дітей у сімейні форми виховання, а не в заклади;
- 2) посилення відповідальності органів місцевого самоврядування за життя і належний розвиток, забезпечення права на сімейне виховання кожної дитини, яка походить з відповідної території;
- 3) розвиток медичних, соціальних, реабілітаційних, освітніх та інших послуг для дітей та сімей з дітьми на рівні територіальних громад. Вирішення цих питань вимагає поєднання правових, бюджетних та організаційних механізмів.

Зокрема, ухвалення Верховною Радою України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо реформування системи інституційного догляду та виховання дітей», проект якого схвалено Урядом

України 1 червня 2020 року, сприятиме реформуванню інституційної системи, яка передбачає:

- розширення підстав для позбавлення батьківських прав у зв'язку з влаштуванням дітей до закладів, прискорення підготовки документів для прийняття відповідних рішень;
- виключення дублювання повноважень установ та органів опіки та піклування щодо порушення питання про позбавлення батьківських прав батьків дітей, які перебувають у відповідному закладі, відповідні повноваження залишаються лише за органом опіки та піклування;
- припинення призначення та виплати державної допомоги самотнім матерям та малозабезпеченим сім'ям на дітей, які влаштовані на цілодобове перебування у закладі освіти (за винятком ліцеїв із наданням лише профільної освіти та випадків, коли батьки сплачують повну виплату допомоги). вартість утримання дитини в закладі);
- запровадження нових та вдосконалення існуючих механізмів оплати вартості утримання дітей у закладах інституційного догляду та виховання дітей різного профілю за рахунок батьків або осіб, які їх замінюють, та/або за рахунок коштів місцевого бюджету. ;
- визначення поняття «інституційний догляд та виховання дітей» для встановлення критеріїв закладів, що підлягають реформуванню;
- перегляд видів закладів інституційного догляду та виховання дітей, у тому числі з урахуванням Закону України «Про освіту», шляхом виключення таких видів, як школа-інтернат, ліцей-інтернат, будинок дитини, перетворення будинків дитини на центри реабілітації та паліативна допомога дітям.

III. Розвиток послуг для дітей та сімей з дітьми на рівні територіальної громади шляхом збільшення ресурсів органів місцевого самоврядування для формування кадрового та інституційного потенціалу для задоволення потреб дітей та сімей з дітьми територіальної громади.

У цьому напрямі органам місцевого самоврядування, відповідальним за захист прав дітей – вихідців зі своєї територіальної громади, необхідно розширити можливості соціального супроводу сімей з дітьми, зокрема шляхом:

- подолання та запобігання бідності сімей з дітьми, що передбачає реалізацію комплексної стратегії, що поєднує сприяння зайнятості та матеріальному «самозабезпеченню» батьків із наданням матеріальної підтримки сім'ям з дітьми лише у разі потреби (адресність). допомоги, акцент не на фінансовому механізмі, а на організаційному – забезпечення можливості працювати);

- розвиток медико-освітніх послуг для сімей з дітьми з метою запобігання соціальному сирітству.

Це – відновлення якісної медичної допомоги новонародженим, запровадження раннього втручання, підвищення якості роботи дошкільних та позашкільних навчальних закладів, узгодження режимів їх роботи з потребами. батьків, розширення участі громадських організацій у створенні системи дошкільних закладів, підтримка індивідуального догляду за дітьми (відшкодування з державного бюджету фінансування спеціалістів Інституту соціальної роботи для забезпечення своєчасного виявлення сімей, які опинились у складних життєвих обставинах, оцінка їхніх потреб, соціальний супровід, фінансова підтримка роботи з виховання нових форм альтернативного догляду та комплексного надання соціальних послуг - центри соціальної підтримки дітей та сімей, центри надання соціальних послуг, реорганізація центрів соціальних служб за формування в їх структурі всіх передбачених законодавством відділів відповідно до потреб кожної територіальної громади);

- організація дозвілля, оздоровлення та відпочинку дітей;
- забезпечення доступності та своєчасного отримання реабілітаційних послуг дітьми-інвалідами шляхом розвитку інклюзивної освіти, зокрема

розширення переліку відповідних послуг, покращення матеріально-технічного та кадрового забезпечення;

- формування громадської думки щодо відповідального батьківства, важливості виховання та розвитку дитини, в тому числі дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, в сім'ї.

IV. Реалізація оновленої моделі реалізації державної політики у сфері захисту прав дитини органами державної влади та місцевого самоврядування.

Благополуччя та безпека дитини є державними інтересами, належать до компетенції держави та забезпечуються заходами держави. Разом з тим це питання є і суспільним інтересом, належить до пріоритетних питань місцевого значення.

Виконавчі органи рад об'єднаних територіальних громад мають конституційне право самостійно вирішувати питання місцевого значення, у цьому контексті місцеві ініціативи щодо захисту та підтримки дитини мають статус самоврядних повноважень, територіальна громада може і зобов'язана утримувати кожну дитину, яка проживає або перебуває на її території.

Враховуючи це, державна система захисту прав дитини має забезпечувати правове забезпечення, методичну та контрольну функцію та взаємозв'язок з відповідною самоврядною системою місцевого самоврядування, яка забезпечує підтримку сімей з дітьми та захист прав дитини. права та інтереси дітей на рівні територіальної громади за місцем проживання чи перебування.

V. Захист житлових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа. З метою збереження майнових прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, необхідно:

- розмежувати повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування в окресленому питанні;

- уточнити повноваження органів місцевого самоврядування при забезпеченні прав дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та

осіб з їх числа, при прийнятті спадщини, оформленні права власності на житло;

- встановити обов'язковість проведення щорічного обстеження стану житлових приміщень, що належать дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, оцінки вартості робіт, пов'язаних з їх збереженням, з урахуванням встановлених санітарно-технічних вимог;

- здійснити реконструкцію або капітальний ремонт житла (підготовку житла для заселення власників), до якого повертатимуться діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, після закінчення їх перебування у відповідних формах навчання, з урахуванням критеріїв доступності ці приміщення для осіб з обмеженими можливостями;

- визначити механізм запобігання незаконному відчуженню житла, права власності чи права користування, що належать дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування.

Реалізація вищевказаних пропозицій дасть змогу забезпечити децентралізацію політики у сфері захисту прав дитини шляхом встановлення відповідальності кожної територіальної громади за створення умов для гармонійного розвитку дітей, які проживають або перебувають на території цієї територіальної громади, забезпечення їх прав та інтересів; запровадження належного контролю за реалізацією політики у сфері захисту прав дитини; методичне, ресурсне та кадрове забезпечення територіальних громад у реалізації політики у сфері захисту прав дітей та підтримки сімей з дітьми, а також вжиття заходів щодо зменшення споживацтва в суспільстві та посилення відповідальності батьків за виховання власних дітей.

Пропонуємо розглянути підхід до моделювання благополуччя дітей в Україні через формування індексу благополуччя дітей, попередньо визначивши показники, які характеризуватимуть рівень та якість життя дітей в Україні.

Перш за все, визначимо набір факторів та показників і класифікуємо їх на чотири групи: медико-демографічні, інфраструктурні, соціально-економічні та соціокультурні показники (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Показники оцінки добробуту дітей

Групи факторів впливу на добробут дитини				
	Медичні та демографічна ситуація	Інфраструктура середовище	Соціально-економічна ситуація	Соціально-культурне середовище
Індикатори добробуту	Дитяча смертність	Місцеві трансляції для діти та молоді	Індекс споживчих цін	Театри для дітей
	Середня тривалість життя при народженні	Багатодітні сім'ї, які мають отримали житло у міських районах	Мінімальний прожитковий мінімум рівень для дітей у віці 6-18 років	Школи естетичного освіта (художня, музична тощо)
	Кількість дітей з діагнозом злочинності новоутворенню	Сімейні діти будинки	Всього витрати домогосподарств, де живуть діти	Частка дітей підозрюваний у вчиненні крадіжка
	Кількість ВІЛ-позитивних та СНІД пацієнти серед дітей у віці 0-14 років вперше діагностовано	Інтернати для сиріт та дітей позбавлений батьківського піклування	Діти, взяті від батьків, які були позбавлений батьків прав	Діти-передплатники мобільний зв'язок
		Дитячі бібліотеки	Середня зарплата батьків	
		Діти, які живуть в інтернаті школи для сиріт		

Джерело: розроблено автором.

Якщо окреслити основні питання даної теми, то можна виділити наступні проблемні зони щодо вдосконалення системи захисту прав дитини, а саме:

- ефективність роботи спеціалістів з питань охорони дитинства;
- відсутність належного розвитку дітей у суспільстві;
- велика кількість дітей у сім'ях зі складною життєвою ситуацією;
- відсутність належного фінансування підготовки та перепідготовки фахівців з питань охорони дитинства;
- відсутність належних фінансових ресурсів для підготовки та перепідготовки опікунів, прийомних батьків, піклувальників;
- процес адаптації в суспільстві загалом – дітей, які опинилися у складній життєвій ситуації, дітей-сиріт, дітей у прийомних сім'ях;
- відсутність повноцінної співпраці спеціалістів сектору охорони дитинства;
- підтримка персоналу.

Серед шляхів подолання окремих проблемних моментів можна назвати такі кроки: раннє виявлення дітей у проблемних сім'ях; принципи раннього втручання; підтримка сімей з дітьми; програми психологічної роботи з сім'єю та дітьми; розробка програм навчання та підтримки сімей з дітьми, прийомних батьків з дітьми та дітей з особливими потребами; розробка програм і створення дитячих оздоровчих центрів.

З цією метою ми пропонуємо створити Громадський центр соціального захисту дітей (Центр у справах дітей), метою якого має бути комплексне вирішення проблем умов розвитку дитини.

Серед пріоритетних напрямків удосконалення системи кадрової роботи у сфері соціального захисту дітей доцільно виділити:

- встановлення справедливого рівня оплати праці спеціалістів з питань охорони дитинства;
- застосування найкращих методів розвитку кадрового потенціалу;
- інформування працівників про їхні обов'язки в контексті сутності, завдань і, перш за все, ролі цих обов'язків у суспільстві;

- організація тренінгів, як для нових співробітників, так і для підвищення кваліфікації наявних працівників, з метою протидії їхньому браку знань та професійному вигоранню;
- оцінка потреб і можливостей подальшого розвитку стратегії розвитку людського потенціалу;
- залучення спеціалістів організацій з питань захисту дітей до участі у громадському дозвіллі дітей, а саме: організації спортивних та культурно-масових заходів, спрямованих на набуття життєвих навичок з метою повернення сімей, дітей та молоді до нормального життя без психічних розладів;
- разом із залученням медичних працівників створити механізм громадського спостереження та забезпечити його подальшу пропаганду, спрямовану на виявлення дітей та їх сімей, у тому числі сімей опікунів та усиновлювачів, які потребують допомоги у відновленні психічного здоров'я;
- надання психосоціальної підтримки сім'ям, дітям та молоді. (цей критерій відноситься до кадрового забезпечення, тобто якісного відбору спеціалістів і психологів і подальшої підтримки розвитку їхньої роботи).

Підтримка персоналу. Органами, діяльність яких спрямована на охорону дитинства, захист і забезпечення прав дитини в нашій державі є прокуратура, суди, кримінальна міліція у справах дітей, служба у справах дітей, органи опіки та піклування, центри соціальної допомоги для сім'ї, дітей та молоді. Кожна ланка має свої особливі функції, які в основному пов'язані одна з одною.

Проте повноцінній реалізації цих функцій заважає ситуація в Україні. Однією з найсерйозніших перешкод у цьому плані є брак кадрів, який необхідно подолати шляхом модернізації кадрового потенціалу спеціалістів у сфері охорони дитинства. Якісна підготовка спеціалістів, навчання, підвищення кваліфікації, прояв їх сильних сторін у роботі сприятиме вирішенню проблем соціального захисту на ранніх стадіях прояву.

Діяльність Дитячого центру має охоплювати напрямки роботи із задоволення соціальних потреб, пов'язаних із захистом прав дитини, за такими цільовими групами, наявність симптомів яких впливає на якість навколишнього середовища та формування відповідних соціальних потреб для захисту дітей (рис. 2.1.).

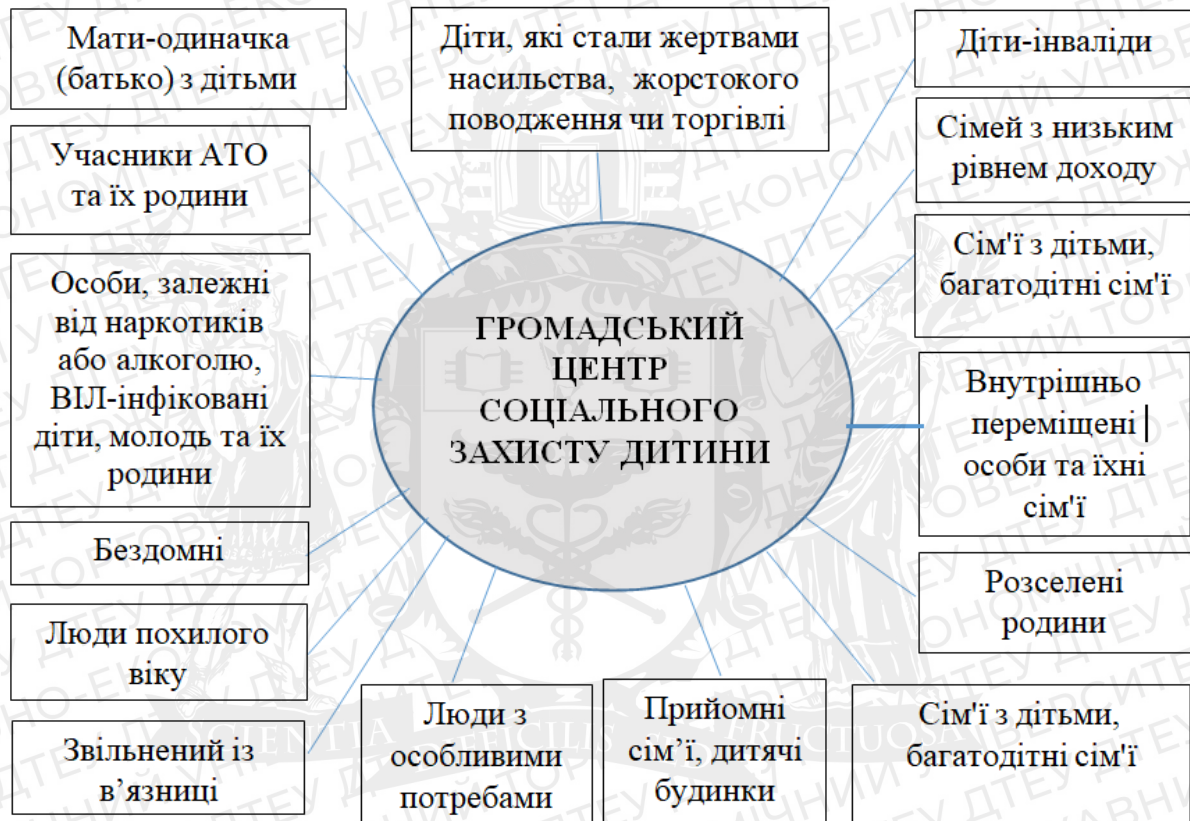

Рис. 2.1. Цільові групи, що мають бути охоплені діяльністю Громадського центру соціального захисту дитини

Джерело: [3].

Серед пріоритетних напрямків удосконалення системи кадрової роботи у сфері соціального захисту дітей доцільно виділити:

- встановлення справедливого рівня оплати праці спеціалістів з питань охорони дитинства;
- застосування найкращих методів розвитку кадрового потенціалу;

- інформування працівників про їхні обов'язки в контексті сутності, завдань і, перш за все, ролі цих обов'язків у суспільстві;
- організація тренінгів, як для нових співробітників, так і для підвищення кваліфікації існуючих працівників, з метою протидії їхньому браку знань та професійному вигоранню;
- оцінка потреб і можливостей подальшого розвитку стратегії розвитку людського потенціалу;
- створення здорової робочої атмосфери, умов для оздоровлення та відпочинку працівників, що особливо важливо в цьому плані.

Працівники служб у справах дітей та спеціалісти центрів соціальної допомоги для сім'ї, дітей та молоді часто працюють у складних умовах, виникають ситуації, що викликають стан стресу та напруженості, що в подальшому виливається на ефективність та якість їх роботи із захисту дітей. дітей.

Керівники закладів повинні сприяти створенню здорової робочої атмосфери, надавати працівникам час для відпочинку та відновлення сил. Залежно від конкретних ситуацій співробітники повинні володіти особливими здібностями - стресостійкістю і універсальністю. Тому існує необхідність впровадження програми корекційної роботи з працівниками центрів захисту дітей (наприклад, на базі Дитячого центру) з метою попередження стресових ситуацій на роботі.

Співробітники повинні бути впевнені, що вони отримають належну підтримку, коли це необхідно. Шляхом зворотного зв'язку – збору інформації від сімей, дітей та молоді, з якими співпрацювали спеціалісти, можна вивчити якість роботи представників системи соціального захисту, їх поведінку під час виконання своїх обов'язків.

Надання допомоги людям з психосоціальними та психічними розладами. Робота спеціалістів у сфері соціального захисту дітей має включати аналіз проблем психосоціальних та психічних розладів отримувачів послуг.

Необхідно раннє виявлення наявності психосоціальних та психічних розладів у сім'ях з малолітніми дітьми, підлітками, які постраждали від жорстокого поводження та насильства, жертвами збройних конфліктів та тимчасової окупації, сім'ях, у яких члени сім'ї є залежними від алкоголю та наркотиків.

Найголовніше – вчасно виявити та подолати такі порушення, адже наслідки можуть бути різними за тяжкістю. У рамках заходів щодо повернення дітей до нормального, мирного життя необхідно запровадити якомога більше програм відпочинку та розвитку дітей, у тому числі культурно-естетичних центрів, на рівні міста.

Слід також враховувати, що такі центри мають фінансуватися з місцевого бюджету або залучати організації, які спроможні здійснювати таку діяльність на громадських засадах. Не менш важливо звернути увагу органів місцевого самоврядування на необхідність розробки проектів дитячих спортивних майданчиків у багатьох дворах міста з урахуванням пристосувань для дітей-інвалідів у цих проектах.

Яскравий приклад – Маріуполь. У Маріуполі діє єдиний в області театр ляльок разом із Театральною школою для дітей та юнацтва. Багато дітей відвідує школу. Кожен з них, прийшовши до цієї школи, розвинув у собі багато талантів і зміг подолати свої комплекси та невпевненість у суспільстві.

Сьогодні це велика проблема, адже державна та місцева влада щоденно закриває очі на те, що в нашому суспільстві є діти, які потребують різнобічного розвитку. Необхідно звернути увагу влади на те, що діти – наше майбутнє, до їх розвитку в суспільстві потрібно ставитися максимально відповідально.

Суспільний інтерес до захисту дітей. Ефективність функціонування механізму захисту дітей на місцевому рівні сьогодні забезпечується підрозділами, які повинні діяти злагоджено та злагоджено для досягнення мети захисту дітей.

Захист дітей на суспільному рівні стане якіснішим лише тоді, коли місцеві жителі візьмуть цю територію під свій контроль і почнуть сприймати її як можливість виконувати свої обов'язки щодо дітей. Представників місцевої громади необхідно залучати до прийняття важливих рішень щодо захисту дітей та активізувати місцеві організації до спільної роботи.

Підвищення ефективності цієї роботи може бути забезпечено шляхом реалізації наступних заходів:

- аналізу наявності державних механізмів захисту дітей, які функціонують на рівні суспільства;
- оцінка можливих зовнішніх впливів на ситуацію в суспільстві;
- створення карти місцевих служб захисту дітей у муніципалітетах та їхніх механізмів підтримки (наприклад, медичні працівники, поліцейські, вчителі) разом із оцінкою їхніх сильних і слабких сторін, щоб мати можливість покладатися на реальний потенціал спеціалістів із захисту дітей для подальшого роботи;
- залучення до роботи з питань захисту дітей волонтерів із числа громадськості з подальшим навчанням;
- розробка разом з дорослими та дітьми плану на випадок можливих проблемних ситуацій, що загрожують життю та здоров'ю дитини;
- запропонувати вже існуючим або нещодавно створеним молодіжним групам (організаціям) членство в механізмі захисту дітей та участь у розробці програм, спрямованих на захист дітей;
- надавати підтримку суспільству в механізмі захисту дитинства на рівні інформаційно-просвітницької роботи серед населення у сфері протидії насильству, експлуатації дитячої праці, жорсткому поводженню з дітьми, а також щодо ризиків, пов'язаних із нещасними випадками;
- сприяння розвитку потенціалу опікунської роботи в суспільстві щодо виявлення проблемних сімей і дітей та направлення їх до відповідних служб.

Захист дітей на інформаційному рівні. У сфері соціального захисту дітей нерідко виникають труднощі через те, що місцеве населення не поінформоване про роботу таких центрів, а ті, хто потребує конкретної допомоги, не знають, куди звертатися.

Тому поширення в засобах масової інформації інформації про захист дітей в цілому, про роботу центрів соціальної допомоги для сім'ї, дітей та молоді, служб у справах дітей та інших структурних підрозділів вплине на рівень обізнаності громадян у сфері охорони дитинства. і загальну інформацію, яка дозволить їм звернутися за допомогою з необхідною структурою.

Крім того, обмін інформацією може врятувати життя та допомогти запобігти проблемам у системі захисту дітей. Необхідно проводити роз'яснювальну роботу спеціалістів системи охорони дитинства з представниками місцевого населення, адже це важлива інформація, спрямована на запобігання фізичним та моральним загрозам. наприклад, розлучення дітей з батьками, визначення небезпечних для дітей місць у місті для ігор, інформування про місцезнаходження мінно-вибухових пристроїв, що залишилися після збройного конфлікту на Донбасі, профілактична інформація для дітей та батьків щодо запобігання контакту з вибуховими речовинами та їх Детальний опис. Надана інформація має бути спрямована в першу чергу на дітей, батьків, опікунів і місцеві організації.

Підсумовуючи, можна зазначити, що існуючий в державі бюрократичний механізм не в змозі повністю усунути всі існуючі проблеми соціального захисту в Україні. Постійні зміни функцій, повноважень та підпорядкованості органів державної влади, що здійснюють захист прав і благополуччя дітей, не сприяють підвищенню ефективності державної політики у цьому питанні.

Посиленої уваги потребує стан реалізації прав дітей з категорії внутрішньо переміщених осіб, дітей учасників АТО, які загинули або стали недієздатними [26].

Тому мета змін, запропонованих нами в ході цього дослідження вищезазначених критеріїв, полягає не в заміні існуючих програм та інструментів, а в зміні фокусу діяльності відповідних інституцій та забезпеченні відповідальності, перш за все, за бездіяльність в цій галузі.

Ці критерії перегляду відображають основні напрямки механізму захисту дітей: запобігання фізичним і моральним загрозам і шкоді; фізичне насильство; сексуальне насильство; важкі психосоціальні ситуації.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У випускній кваліфікаційній роботі досліджено державне регулювання, стан та перспективи розвитку системи соціального захисту дітей. Проаналізовано сучасний стан соціального захисту дітей та виявлені проблеми його регулювання, охарактеризовано механізм регулювання та сформульовано пропозиції щодо визначення напрямів удосконалення державного регулювання соціального захисту дітей.

Результати проведеного дослідження державного регулювання системи соціального захисту дітей в Україні та розробка пропозицій щодо визначення напрямів його удосконалення, дозволили відповідно до мети та завдань зробити такі висновки та узагальнення.

1. Аналіз наукової літератури та законодавчих актів дозволив з'ясувати, діти є найбільш перспективною частиною населення для розвитку країни, необхідно забезпечити їх безпеку та розвиток у рідній країні. Забезпечення комплексного превентивного контролю з питань охорони дитинства в усіх сферах діяльності сприятиме посиленню захисту дитинства, що зменшить ризики, пов'язані з неефективним функціонуванням механізму соціального захисту дітей в Україні. Тому мета змін, запропонованих нами в ході цього дослідження вищезазначених критеріїв, полягає не в заміні існуючих програм та інструментів, а в зміні фокусу діяльності відповідних інституцій та забезпеченні відповідальності, перш за все, за бездіяльність в цій галузі. Ці критерії перегляду відображають основні напрямки механізму захисту дітей: запобігання фізичним і моральним загрозам і шкоді; фізичне насильство; сексуальне насильство; важкі психосоціальні ситуації.

Розглядаючи процес формування та реалізації державної політики у сфері захисту прав і благополуччя дітей у ретроспективі, можна свідчити про значний прогрес за роки незалежності України у вирішенні проблем соціального захисту дітей: ратифіковано низку міжнародних нормативно-

правових актів, прийнято національні системні нормативно-правові акти та інші нормативно-правові документи, вивчається та застосовується кращий зарубіжний досвід розвинених країн щодо побудови сучасної національної системи охорони дитинства тощо.

2. Оцінка проблем державного регулювання соціального захисту дітей водночас визначає наявність законодавчої бази щодо захисту прав дитини не означає ефективного виконання положень національного законодавства. Навпаки, практика Уповноваженого з прав дитини свідчить про численні порушення прав дитини. Зокрема, аналіз звернень, що надходять до Уповноваженого Президента України з прав дитини, виявив зростання потреби у правовому захисті та охороні дитинства, найхарактернішими з яких є: захист житлових та майнових прав дітей; захист прав дітей-сиріт та дітей з багатодітних сімей, неповнолітніх, які перебувають у конфлікті з законом; захист від насильства над дітьми; проти загрози життю та здоров'ю дітей у зоні збройного конфлікту; вирішення конфліктів між батьками щодо місця проживання дитини; скарги на дії чи бездіяльність органів місцевого самоврядування тощо. Тому для України характерним підходом залишається виявлення зовнішніх, очевидних сторін правових явищ, не заглиблюючись у внутрішні суттєві частини та зв'язки, що робить практику застосування права неефективною. .

Постійні зміни функцій, повноважень та підпорядкованості органів державної влади, що здійснюють захист прав і благополуччя дітей, не сприяють підвищенню ефективності державної політики у цьому питанні. Потребує підвищеної уваги стан реалізації прав дітей з категорії внутрішньо переміщених осіб, дітей учасників АТО, які загинули або стали недієздатними. В українському законодавстві санкції за порушення прав дитини зібрані в Сімейному, Кримінальному та Цивільному кодексах, але деякі порушення статистично не фіксуються, що свідчить про відсутність механізмів реагування на порушення, а тому державні механізми захисту прав дитини

потребують детальної аналіз. Важливо також проводити щорічні статистичні обстеження щодо кількості дітей-сиріт, дітей, які залишилися без піклування батьків, неблагополучних сімей, в яких виховуються діти, з метою своєчасного вжиття заходів щодо покращення становища цих дітей на благо спільного добробуту.

3. Дослідження дозволило встановити, що соціальна політика держави у справах сім'ї та дітей є одним із основних напрямків державної політики, який передбачає характерну діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських установ щодо формування поняття завдань і засад соціального захисту сім'ї та дітей. Нечітке визначення повноважень органів виконавчої влади щодо забезпечення формування соціальної політики держави у справах сім'ї та дітей є причиною, передумовою доволі частих законодавчих змін, певної нестабільності їх структури, зокрема статусу та кількісний склад. Реалізація працездатної соціальної держави потребує створення ефективного механізму, дієвої концептуальної основи соціальної політики держави у справах сім'ї та дітей.

Проте велика кількість нормативно-правових актів різної юридичної сили, їх суперечливість, відсутність єдності, високий рівень динаміки, постійна поява нових норм, які суттєво ускладнюють зміст і структуру правової бази, мають досить негативний вплив. вплив на розвиток державної соціальної політики у справах дітей та молоді. Таким чином, в Україні основною проблемою державної соціальної політики у справах сім'ї та дітей є, на нашу думку, відсутність комплексного державно-правового підходу, а також низький рівень коштів, що виділяються на реалізацію державної політики в цій області. Тому важливо стимулювати наукові дослідження з певної проблеми та сприяти дослідженню ефективності національного та міжнародного законодавства у цій сфері, а також практики його застосування з метою створення достатнього та якісного кадрового потенціалу, недопущення скорочення системи органів влади та інституцій, пов'язаних із

сім'єю та дітьми, оскільки спостерігаємо постійне зростання проблем у цьому напрямку.

4. Державна політика в сфері соціального захисту дітей вимагає в умовах децентралізації влади необхідність розробити методичку визначення оптимальної кількості допомог на дітей, соціальних виплат для надання соціальних послуг сім'ям з дітьми на місцевому рівні та чисельності працівників цих закладів. Сучасна тенденція їх скорочення в ім'я нібито економії може призвести до суттєвого і, можливо, незворотного погіршення рівня захисту дітей в цілому. Були розроблені пропозиції стосовно вдосконалення державного управління системою соціального захисту дітей, зокрема: на законодавчому рівні необхідно встановити та надати інституційне забезпечення функціонування органів соціального захисту дітей; вдосконалити матеріально-технічну базу на основі світових стандартів; збільшити обсяги фінансування напрямків соціального захисту дітей; підвищувати рівень оплати праці спеціалістів соціального захисту, здійснювати навчання працівників; облаштовувати заклади соціального захисту за принципами розумного пристосування та універсального дизайну; створити спеціальний функціонал в електронній системі.

Запропоновані в роботі заходи нададуть можливість вдосконалити систему соціального захисту дітей в Україні, що призведе до підвищення ефективності надання соціальних послуг та зростання їх рівня до світових стандартів, що є особливо важливим в умовах військового стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний звіт за результатами комплексного дослідження системи захисту дітей в Україні. URL: [http://www.hopeandhomes.org.ua/blog/iliuziiazakhystu-analitychnyj-zvit-za-rezultamy-kompleksnohosystemyazakhystu -v-ukraini/](http://www.hopeandhomes.org.ua/blog/iliuziiazakhystu-analitychnyj-zvit-za-rezultamy-kompleksnohosystemyazakhystu-v-ukraini/) (дата звернення: 15.01.2023).
2. Дакал А. Державна політика у сфері захисту прав дітей: принципи, завдання та засоби реалізації. *Державне управління та місцеве самоврядування*. – 2016. – Вип. 3 (30). – С. 59-65.
3. Декларація прав дитини: прийнята і проголошена Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 20 листопада 1959 року. *База даних «Законодавство України»* URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_384 (дата звернення 18.01.2023).
4. Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України: постанова КМУ від 26 серпня 2020 р. № 783. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-п> (дата звернення 18.01.2023).
5. Енциклопедія Сучасної України. Т. 5: «Вод» – «Гн» / Гол. редкол.: Дзюба І.М. та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006 URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=26159(дата звернення: 26.01.2023).
6. Загальна декларація прав людини прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. *База даних «Законодавство України»* URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення 18.01.2023).
7. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю: Закон України від 21 червня 2001 року № 2558-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text> (дата звернення: 26.01.2023).
8. Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства: статист. збірник / *Державна служба статистики України*, К. : 2018. – 77 с.

9. Кількість постраждалих дітей через повномасштабне вторгнення рф в Україну збільшилась. *Слово і діло*. 2022. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/04/novyna/bezpeka/kilkist-postrazhdalыхditej-cherez-povnomasshtabne-vtorhnennya-rf-ukrayinu-zbilshylas> (дата звернення 18.01.2023).
10. Конвенція про права дитини: редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення 18.01.2023).
11. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. №254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
12. Крестовська Н. Конституційно-правовий статус дитини в Україні. *Правовий вимір конституційної адміністративної та фінансової юрисдикції в умовах європейської парадигми України*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 17 листопада 2016 р. Одеса : МГУ, 2016. С. 31–34.
13. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 18.01.2023).
14. Кадегроб Л. Конституційно-правовий статус дитини в Україні: поняття та особливості. *Вісник Одеського національного університету ім. І.І.Мечнікова. Правознавство*. 2018. Т. 23. Вип. 1(32). С. 15–21.
15. Лабенська Л. Л., Савич В. О. Права дитини: сучасний стан забезпечення та реалізації в Україні. *Право і суспільство*. – 2018. – № 1. – С. 118-122.
16. Навроцький О. О. Компетенція окремих органів державної влади у сфері забезпечення прав дитини: сучасний стан та шляхи удосконалення. *Право і суспільство*. – 2017. – № 5. – С. 127-131.

17. Навроцький О. О. Окремі питання взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення прав дитини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 92-96.

18. Назарук Н. В. Розвиток інституту спеціалізованих омбудсманів в Україні. *Науковий журнал "Політикус"*. 2016. Вип. 3. С. 73-79.

19. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. №2402–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 22.01.2023).

20. Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 800. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/162001537> (дата звернення: 22.01.2023).

21. Про додаткові заходи із забезпечення гарантій реалізації прав та законних інтересів дітей : Указ Президента України від 1 червня 2013 р. № 312/2013. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U312_13.html (дата звернення: 22.01.2023).

22. Про загальну середню освіту: Закон України від 13 травня 1999 р. № 651-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text> (дата звернення: 22.01.2023).

23. Про Концепцію державної сімейної політики: Постанова Верховної Ради України № 1063–14 від 17 вересня 1999 р. База даних "Законодавство України" / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 11.01.2023 р.).

24. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 19 січня 2017 р. № 1824-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.01.2023).

25. Про невідкладні заходи щодо забезпечення додаткових соціальних гарантій окремих категорій громадян: Указ Президента України від 29 жовтня 2014 року № 835/2014. *Офіційний вісник України*. 2014. № 88. Ст. 2516.

26. Піддубний С. А.. Державна політика в сфері захисту сім'ї в умовах суспільно-політичної кризи України (на прикладі Донецької області) : дис. ... канд. юрид. наук. Маріуполь, 2019. 246 с.

27. Прес-реліз ЮНІСЕФ від 24.03.2022. *Офіційний сайт ЮНІСЕФ*. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/more-half-ukraines-children-displaced-after-one-month-war> (дата звернення: 22.01.2023).

28. Ригіна О. «Правовий статус дитини», «права дитини», «потреби дитини», «інтереси дитини»: загальнотеоретична характеристика. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 8. С. 28–30. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2021/7.pdf.

29. Темченко О. Зародження соціальної функції держави у сфері охорони дитинства. Київ. Віче. 2010. № 19 С. 28-31.

30. Трестер Ю. О. Державні механізми забезпечення безпеки дитини в Україні: організаційно-правовий аспект: дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2018. – 205 с.

31. У Верховній Раді України відбулися парламентські слухання на тему: “Права дитини в Україні: забезпечення, дотримання, захист”. URL: http://rada.gov.ua/news/Novyny/Parlamentski_slukhannya/135857.html (дата звернення: 20.01.2023).

32. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі у збройних конфліктах від 01 січня 2000 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_795 (дата звернення: 22.01.2023).

АНОТАЦІЯ

Кононенко Вікторія Ігорівна, Державна політика в сфері соціального захисту прав дітей. Випускна кваліфікаційна робота на здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньою програмою «Публічне управління та адміністрування». Державний торговельно-економічний університет, 2023.

У випускній кваліфікаційній роботі проаналізовано сучасний стан розвитку повноцінний і всебічний розвиток особистості дитини, створення необхідних умов для реалізації та захисту її прав і свобод є пріоритетним завданням будь-якої сучасної демократичної та правової держави. Законодавство України визнає захист прав дитини та її благополуччя загальнодержавними стратегічними пріоритетами, що пояснюється визначальною роллю молодого покоління в забезпеченні життєздатності суспільства та прогнозуванні його розвитку.

Ключові слова: соціальний захист дітей; соціальний розвиток; суспільні послуги; соціальне сирітство; права дитини; суспільство; складні життєві обставини; діти-сироти; діти, позбавлені батьківського піклування; механізм діяльності.

ANNOTATION

Viktoriya Igorivna Kononenko, State policy in the field of social protection of children's rights. Graduation qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 281 "Public management and administration" in the educational program "Public management and administration". State University of Trade and Economics, 2023.

The final qualification work analyzed the current state of development, the full and comprehensive development of the child's personality, creating the necessary conditions for the realization and protection of his rights and freedoms is a priority task of any modern democratic and legal state. The legislation of Ukraine recognizes the protection of children's rights and their well-being as national strategic priorities, which is explained by the decisive role of the young generation in ensuring the viability of society and forecasting its development.

Keywords: social protection of children; social development; public services; social orphanhood; child rights; society; difficult life circumstances; orphans; children deprived of parental care; mechanism of activity.

РЕЦЕНЗІЯ

На випускню кваліфікаційну роботу Кононенко Вікторії Ігорівни на тему «**Державна політика в сфері соціального захисту прав дітей**» виконаної на здобуття ОС «Бакалавр» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» у Державному торговельно-економічному університеті

Повноцінний і всебічний розвиток особистості дитини, створення необхідних умов для реалізації та захисту її прав і свобод є пріоритетним завданням будь-якої сучасної демократичної та правової держави. Законодавство України визнає захист прав дитини та її благополуччя загальнодержавними стратегічними пріоритетами, що пояснюється визначальною роллю молодого покоління в забезпеченні життєздатності суспільства та прогнозуванні його розвитку.

В умовах соціально-економічних перетворень та ведення бойових дій на частині території України проблеми захисту прав дітей набувають особливої гостроти. Адже діти є унікальними індикаторами, які визначають рівень добробуту та розвитку суспільства, вони дуже чуйно реагують на всі зміни, які відбуваються в житті держави, але не можуть самостійно впливати на умови, в яких вони існують.

Незважаючи на значні зміни, які відбулися у сфері охорони дитинства за останні роки, стає очевидним, що існуюча система захисту прав дітей в Україні не спроможна повною мірою забезпечити реалізацію їх прав. Це зумовлює необхідність поглибленого аналізу діяльності органів державної влади з цих питань у часовому вимірі та пошуку можливостей для створення нових, більш ефективних механізмів реалізації державної політики з питань правового захисту та соціальної підтримки дітей.

У випускній кваліфікаційній роботі студенткою проаналізовано дослідження послідовності та специфіки становлення й розвитку в Україні державного соціально-захисного інституту охорони дитинства, формування системи захисту прав дитини на повноцінне, гідне життя та благополуччя, створення умов для реалізації свобод та інтересів дитини у суспільстві,

особливостей державної політики у зазначеній сфері.

Зміст випускної кваліфікаційної роботи підпорядкований поставленій у роботі меті. Проведений аналіз дозволив визначити проблемні питання у сфері державного регулювання інституту охорони дитинства в Україні. Завдання поставлені в роботі виконані в повному обсязі, що підтверджено висновками.

Випускна кваліфікаційна робота має досить логічну структуру та відповідає вимогам оформлення. Робота написана на достатньому науковому рівні, є самостійним дослідженням студентки, повністю розкриває обрану тему.

Вважаю, що випускна кваліфікаційна робота заслуговує позитивної оцінки, а її автор, Кононенко Вікторія Ігорівна на отримання кваліфікації бакалавра зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Директор КЗ «ДЮОСШ»

07.02.2023 р.

Руслан МИШКО

Записка

Я, Конощенко Вікторія Корівна, повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у складі вступної кваліфікаційної роботи на тему "Державна політика в сфері соціального захисту прав дітей" не міститься елементів академічного шахрайства. У випадках використання інших запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відомості нашіма.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах. Електронна версія цієї роботи ідентична з друкованою.

29.01.2023 року

Згора

Я, Коношико Вікторія Корівна, чим завідаю, що є автором вихідної кваліфікаційної роботи на тему: "Першава психика в сфері соціального заміну праці" на тему повну відповідальність за достовірність, точність та повноту нашої у роботі інформації, можна частини роботи не були скопійовані, за винятком випадків, коли робиться нашіми підтвердження в приватні.

Я підтверджую, що у роботі не містяться державні таємниці або інформації що службового користування.

Чим завідаю, що можна частини цієї роботи не були опублікована ніякою рішчю.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційній репозитарій Першавого торговельно-економічного університету і зберешена в базі даних майбутньої перевірки публікату.

29.01.2023 року

У Коношико Вікторія Корівна